

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΚΕ'.

Συνδρομή έτησια: 'Εν 'Ελλάδι φρ. 12, εν τη αλλοδαπή φρ. 20. — Αι συνδρομαί άρχονται από 1 'Ιανουαρίου. Έκαστ. έτους και είναι έτησια. — Γραφεϊον Διευθ. 'Οδός Σταδίου 32.

27 Μαρτίου 1888

ΕΚ ΤΩΝ ΠΕΡΙ ΕΛΛΑΔΟΣ ΕΣΧΑΤΩΣ ΕΝ ΕΥΡΩΠΗ, ΓΡΑΦΕΝΤΩΝ

Ότε ή άλωσις τής Κωνσταντινουπόλεως απέσβεσε σχεδόν από του προσώπου τής γής τον Έλληνισμόν, ή Εύρώπη δέν ήδύνατο μέν να μή θαυμάση τò ήρωϊκόν τέλος του μεγαλομάρτυρος Αυτοκράτορος και των συναγωνιστών αυτού, άλλ' ούτε προς τον Λεωνίδα τον παρέβαλε, διά τον άπλου λόγον ότι όλίγον ήξευρε τίς ήν ο Λεωνίδας, ούτε όσον έδει υπό του μεγάλου συμβάντος συνεκινήθη, διότι και αυτή πρό αίωνων ήν θέατρον άδιακόπων άναστατώσεων λαών, εισβολών και καταστροφών.

Οι εκ Κωνσταντινουπόλεως φυγάδες τότε πρώτοι σχεδόν τή έδίδαξαν τὰ περί τής μεγάλης ήμων αρχαιότητος, και μετ' ού πολυ ή γενική προσοχή έστράφη προς τ' άριστουργήματα τής Έλληνικής αρχαιότητος: άλλά μεταξυ αυτών και του παραγαγόντος αυτά λαου παρενέπιπτον δεκαπέντε εκατονταετηρίδες και πάσα ή Ρωμαϊκή ιστορία, ώστε παράδοξον δέν είναι ότι, εν ώ εκείνα έθαυμάζοντο, ούτος έντελώς ήγνωεϊτο ως ύπάρχων και ζών. Και άφ' ού δ' ή Εύρώπη, πολιτικήν λαβοῦσα σύστασιν, έστρεφε τò βλέμμα και προς την άνατολήν, όλίγον έμερίμνα περί του τίς ήν ή καταγωγή των εκεί ύποδούλων λαών.

'Αλλ' ό,τι τὰ έθνη ήγνόουν και όλίγον ένδιεφέροντο τότε να μάθωσιν, άνέλθεν αυτή ή Έλλάς να τοίς διδάξη διά τής στεντορίας σάλπιγγος τής μεγάλης αυτής επαναστάσεως. Όσοι είδον τον ένθουσιώδη πατριωτισμόν, τας άνυπολογίστους θυσίας, τὰ κατά ξηράν και θάλασσαν κατορθώματα των ευγενώς αγωνιζομένων, επεκρότησαν άνευφημούντες τους άπογόνους των Μαραθωνομάχων, και την άνάστασιν αυτών μετ' αγαλλιάσεως άσπάζόμενοι.

Και υπήρξε μέν και τότε ψυχρός τις αρχαιοδύης, θελήσας, ίνα τι καινόν είπη, ν' άμφισβητήση την καταγωγήν των αγωνιζομένων Έλλήνων: άλλ' υπό πάντων των έμβροϊθών έρευνητών ήλέγχθη επ' ακρισία, και μετ' ού πολυ οι διίσχυρισμοί αυτού παρήχησαν και έλησμο-

νήθησαν. 'Αλλ' άφ' ότου έληξεν ο άγών, και ή Έλλάς κατέλαβε θέσιν μεταξύ των άνεξαρτήτων χωρών, έκτοτε ήρχισε φθίνουσα και ή ύπερ αυτής γενική συγκίνησις, και άδιαφορία βαθμηδόν διεδέχθη αυτήν, εις ο συντετέλεσαν και διάφορα σφάλματα ούχι πάντοτε δικαίως αυτή προσαφθέντα.

'Αλλ' ούχ ήττον από τινος χρόνου άρχονται πάλιν, εν Γερμανία πρό πάντων, άλλά και άλλου άναφαινόμενα συμπτώματα συμπαθείας αισθημάτων προς την Έλλάδα, ών τινα θέλω να καταδείξω, φρονών ότι ήμιν έστι να δικαιολογήσωμεν αυτά και να τὰ καλλιεργήσωμεν.

Τò πρώτον έστιν αι πρό διετίας εν Βερολίνω εκδοθεΐσαι, και φιλελληνισμού συγχρόνως και ευφύϊας άπαστράπτουσαι 'Εαριναι ήμέραι εν 'Ελλάδι» του Έδουάρδου Έγγελ. Περί αυτής ούδέν περαιτέρω λέγω, καθ' όσον ή Έλληνική δημοσιογραφία κατ' αξίαν αυτήν εκτιμήσασα, την κατέστησε γνωστήν εν 'Ελλάδι, και ακριβής μετάφρασις, ήν ήξείρω παρασκευαζομένην, έλπίζω ότι θέλει παρέξει πάσι την ευχαρίστησιν τής αναγνώσεως του αξιολόγου και διασκεδαστικωτάτου τούτου βιβλίου.

Όλίγον μετὰ τούτο έδημοσιεύθη άλλο σύγγραμμα όμοιον εκείνω ως προς τον σκοπόν και την ύλην, εις ο θέλω όλίγον ένδιατρίψει, διότι δέν έγινε εν είσει δεόντως και αναλόγως τής αξίας του γνωστόν παρ' ήμιν. Και τούτο έστι περιήγησις ανά την Έλλάδα, ήν όλίγον πρό του Κ. Έγγελ επεχείρησεν, υπό τους αυτούς περίπου οϊωνούς, ο έξ 'Αλλης Κ. Hans Müller, νέος πεπαιδευμένος και έντραφείς εν τοίς άριστουργήμασι τής αρχαίας φιλολογίας, και εξέδωκε μετὰ ταῦτα, έπιγράψας αυτήν «Έλληνικας όδοιπορίας και μελέτας».

Υπό των ελληνικών άριστουργημάτων τής τέχνης και διανοίας ένθουσιών ο συγγραφεύς, ήθέλησε να επισκεφθῆ την χώραν ένθα ταῦτα πρήχθησαν.

'Αφελής, άνευ αξιώσεων, περιέρχεται την χώραν, αναστρέφεται μετὰ του λαου, ίνα γνωρίση αυτον και τον χαρακτήρα του, ίνα άφηγηθῆ την αλήθειαν, όπερ πάντοτε πράττει άπροκαταλήπτως. 'Αλλά και αυτά αι ελάχιστα

αὐτοῦ παρατηρήσεις, αἵτινες διαφεύγουσιν ἄλλοις ἀδιαφόρους, μαρτυροῦσι περὶ τοῦ ἐνδιαφέροντος μεθ' οὗ ὁ νέος περιηγητὴς σπουδάζει τὴν χώραν. «Εἰς τὰς ὁδοὺς τῶν Ἀθηνῶν, παρατηρεῖ που, ἐπικρατεῖ μεγάλη ζωηρότης καὶ πολλοὶ κραυγαὶ ἀντηχοῦσιν. Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ μεγίστου ἐκτραχηλισμοῦ τοῦ ὄχλου, ποτὲ δὲν συμβαίνουσιν ἐκεῖ σκηναὶ ἀπρεποῦς ἀγροικίας, οἷας πολλάκις βλέπομεν παρ' ἡμῖν δυστυχῶς ἐπὶ τῶν συρροῶν. Ἐνταῦθα (ἐν Ἀθήναις) πάντες φέρονται εὐπρεπῶς καὶ εὐπροσηγώρως, καὶ βραδίζουσι παρ' ἀλλήλους μετὰ τινας εὐγενοῦς σχεδὸν ἀξιοπρεπειάς, ἧτις ἐστὶν ἔμφυτος εἰς τοὺς Ἕλληνας, καὶ οὐδόλως ἐστὶ δυσχερὴς ἢ θέσις τῶν μεταξὺ αὐτῶν περιφερομένων ἀστυνομικῶν κλητῆρων».

Ἀποδείξιν δὲ τῆς φιλοδικαίου του διαθέσεως παρέχει καὶ ὁ θαυμασμός του πρὸς τὸν ἀκάματον εὐρέτην τῶν λειψάνων τῆς Τρωάδος καὶ τῶν Μυκηνῶν, τὸν Δόκτορα Σχλεϊμανν, καθ' οὗ δὲν συνασπίζεται μετὰ τινων τῶν συμπατριωτῶν του, μεσαιωνικὰ κηρύττων κακοτεχνήματα τὰ ἐξάισια εὐρήματα, τὰ κατὰ πάντων πλέον τὴν ἀναγνώρισιν διανοίξαντα ἡμῖν τὰς πύλας τῆς Ὀμηρικῆς ἀρχαιότητος.

Ἀπερχόμενος ἐξ Ἀθηνῶν ἕνα περιέληθη διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδος ἐφιππος ἢ πεζὸς καὶ μόνος, τὸ πιστόλιόν του ἀρίνει κατ' οἶκον, διότι «τὰς φρικτὰς περὶ ληστῶν ἱστορίας, ὧν ἄνευ οὐδεὶς ἐν Γερμανίᾳ νομίζει εὐπρεπὲς νὰ σκεφθῆ περὶ ὁδοιπορίας εἰς τὴν Ἑλλάδα», θεωρεῖ ὅλως ἀνυποστάτους, καὶ τὸ πιστόλιον τῷ φαίνεται ὀχληρὸν καὶ περιττὸν βᾶρος.

Ἀλλὰ παραπονεῖται κατ' ἄλλου βάρους, οὐχ ἦττον ὀχληροῦ, ἀναποφεύκτου ὅμως τούτου, ὃ ἔφερε μεθ' αὐτοῦ, τοῦ τῶν νομισμάτων, συνισταμένων σχεδὸν ἀποκλειστικῶς εἰς δεκάρας καὶ εἰς πεντάρας. Ἡ ἐπὶ τούτῳ δυσαρέσκεια ὁδοιπόρου Γερμανοῦ δὲν εἶναι παράδοξος, διότι ἐν τῇ πατρίδι του πᾶσαι τῆς νομισματικῆς μονάδος αἱ ὑποδιαίρεσεις δὲν κόπτονται ἐκ χαλκοῦ, ἀλλ' ἐκ νικελίου ἢ ψευδαργύρου καί, ἂν δὲν ἀπατῶμαι, ἄνευ μείζονος δαπάνης, ἀποφεύγουσι τὸ ἐλάττωμα ὃ εἶχε τὸ Λυκούργειον νόμισμα, ἀπαιτοῦν ὅλην ἄμαξαν πρὸς μεταφορὰν μιᾶς μνᾶς. Τὸ κατ' ἐμὲ ἐδύνατο ἴσως καὶ δι' ἄλλο τι νὰ μᾶς κατακρίνη, ἂν τὸ εἶχε παρατηρήσει, ὅτι ἐν ᾧ τὰ χαλκία ταῦτα φέρουσιν ἐπὶ τῆς μιᾶς ὀψεως λίαν εὐαναγνώστως γεγραμμένας τὰς λέξεις ΟΒΟΛΟΣ, ΔΙΩΒΟΛΟΝ, ἧτοι τὰς εὐγενεῖς ἀρχαίας ἐπωνυμίας, ἃς καὶ οἱ ἀδελφοὶ Ἑπτανήσιοι εἶχον διατηρήσει ἢ καθιερώσει ἐπὶ τῆς Ἀγγλοκρατίας, παρ' ἡμῖν πάντες, καὶ αὐταὶ αἱ τὴν ἐπιχάραξιν τῶν κλασικῶν ἐκείνων λέξεων διατάξασαι ἢ ἐγκρίνασαι ἀρχαῖ λέγουσι καὶ γράφουσι πανταχοῦ

καὶ πάντοτε τὰ κακόχηα καὶ βάνουσα πεντάρα καὶ δεκάρα.

Οὐχὶ δὲ μόνον ληστὰς οὐδαμοῦ ἀπήτησε, καὶ ἤκουσε τὸν λαὸν ἐγκαυχώμενον διὰ τοῦτο, ἀλλ' ὁμολογεῖ καὶ ὅτι, πλὴν ἀπαξ, ὅτε ἀμαξηλάτης τις ἀπήτησε καὶ ἔλαβε παρ' αὐτοῦ πλείονα τοῦ δέοντος, εἰς πάσας τὰς λοιπὰς σχέσεις εὗρεν ὅτι εἰς τὰς τάξεις τοῦ λαοῦ ἐπικρατεῖ ἐν Ἑλλάδι περισσοτέρα τιμιότης ἢ εἰς πολλὰς ἄλλας χώρας, καὶ συνεχέστατα, ἂν τῷ συνέπιπτεν, ἀπατηθῆις, νὰ πληρώσῃ πλείονα τῶν ὅσα ὤφειλεν, ὃ λαμβάνων τῷ κατεδείκνυε τὴν ἀπάτην του, καὶ τῷ ἐπέστρεφε τὰ περιπλέον».

Ἐνθουσιωδῶς δὲ, ὡς καὶ ὁ κ. Ἐγγελ, ἐξαίρει τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ τὴν ἐξαιρετικὴν φιλοξενίαν. «Πολλάκις, διηγεῖται, ἐπὶ τῶν ὁδοιποριῶν του οἱ δόντες αὐτῷ κατάλυμα καὶ τροφήν, ἂν καὶ τοῖς ἦτον ἐντελῶς ἄγνωστος, οὐδὲν ἠθέλησαν νὰ δεχθῶσιν εἰς ἀντιμισθίαν, διότι καὶ σήμερον ἔτι οἱ Ἕλληνες τὸν παρ' αὐτοῖς ἐξ ἄλλοτρίας ἐπιδημοῦντα θεωροῦσι, κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθιμον καὶ τὴν ἀρχαίαν ἔννοιαν, ὡς ξένον τῆς χώρας.

Δὲν τῷ ὑπαγορεύονται δὲ ταῦτα ἐξ ἀπλῆς προλήψεως φιλελληνικῆς, διότι δὲν διατάζει νὰ ὁμολογήσῃ καὶ εἰ τι νομίζει κατακριτέον. Οὕτως ἐπὶ τῆς πρώτης ἀφιξεώς του εἰς λιμένα ἑλληνικόν, κινδυνεύον ὑπὸ τὴν ὀρμὴν τῶν κυκλωσάντων καὶ διασπωμένων αὐτὸν λεμβούχων, εἰς ὧν τὰς ἀξιώσεις δὲν εἶχε τι ν' ἀντιτάξῃ, φρονεῖ ὅτι περὶ τούτου ἠδύναντο καὶ ὤφειλον νὰ ὑπάρχωσι τινες λιμενικαὶ διατάξεις, καὶ ὠρισμένοι διατιμήσεις, ὡς ὑπάρχουσιν εἰς πάντας τοὺς σταθμούς τῆς Εὐρώπης.

Ἡ οἰκτρὰ δίκαια τῶν ἐν ταῖς φυλακαῖς τοῦ Παλαμιδίου, οὗς ἐπεσκέφη, προκαλεῖ τὸν ἔλεγχον αὐτοῦ κατὰ τῶν μὴ μεριμνῶντων περὶ τῆς βελτιώσεως αὐτῶν. Σήμερον θὰ ἔχαιρεν ἂν ἔβλεπε τὸ πατριωτικὸν ἔργον τοῦ Κ. Συγγροῦ.

Καὶ ἡ ἑλληψις δὲ ξενοδοχείων εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς χώρας τῷ ἐφαίνετο ἐπιλήψιμος, καὶ ἀναμιμνήσκει τὴν πρότασιν ἀρχαιοτέρου τινὸς περιηγητοῦ, τοῦ L. Staub, περὶ συστάσεως τοιούτων δι' ἑταιρίας, αὐτὴν ἐκείνην τὴν ἰδέαν ἣν φιλογενὴς τις ἐκ τῶν ἐσχάτως τὴν πατρίδα ἐπισκεφθέντων, ὁ Κ. Ἰωνίδης, συνέλαβεν ἀφ' αὐτοῦ καὶ ἔχει ἤδη ὑπὸ μελέτην.

Ἄλλην δ' ἀφορμὴν μομφῆς τῷ δίδουσι τὰ δάση, ἃ ἔβλεπεν ἐπὶ τῆς ὁδοιπορίας του ἀμελούμενα, καταστρεφόμενα μάλιστα, τὰ μὲν ὑπὸ τῶν τραυμάτων ἃ ἐπιφέρουσιν εἰς τὰς πίτεις οἱ ὀρεγόμενοι ὀλίγης ῥητίνης, τὰ δὲ ὑπὸ τῶν παμφάγων αἰγῶν. Τὰς πυρκαϊὰς δ' ἀποσιωπᾷ, διότι εὐτυχῶς δὲν συνέπεσε νὰ γίνῃ καὶ τούτου τοῦ θεάματος μάρτυς.

“Ο,τι δὲ πρὸ πάντων αὐστηρῶς ψέγει, ἐστὶν ἡ ἔλλειψις ἐκείνου (οὐ ἄνευ καὶ αὐτὸς ὁ κήπος τοῦ παραδείσου θὰ ἦν πτωχός), ἡ ἔλλειψις τῶν ὁδῶν, τῆς πρώτης ταύτης συνθήκης πρὸς ἀνάπτυξιν καὶ πρόσδον πάσης χώρας. “Ἐλλην τις βουλευτής, μεθ’ οὐ περι τούτων συνδιελέγετο, τῷ ὠμολόγησεν ὅτι πολλὰς ἔχει τὰς ἔλλειψεις ὁ τόπος, ἀλλ’ ἡ κατασκευὴ τῶν ὁδῶν τῷ εἶπεν ὅτι πολλὰς ἀπαιτεῖ δαπάνας, οἱ δ’ “Ἕλληνες πρὸ παντὸς εἶχον ν’ ἀνοικοδομήσωσι τὰς ἐκ τοῦ ἀγῶνος καταρρευσάσας οἰκίας των. “Ο συγγραφεὺς ὅμως δὲν πείθεται ἐκ τῶν λόγων τούτων, προκειμένου περὶ ἑνὸς τῶν μεγίστων τῆς Ἑλλάδος συμφερόντων, καὶ ἐρωτᾷ ἂν ἀπητοῦντο ἐξήκοντα ἔτη ἵνα αἱ οἰκίαι ἀνοικοδομηθῶσι, καὶ τὰ σπαταλῶμενα εἰς φατριαστικὰς ἐνεργείας ἂν δὲν ἠδύναντο ἐνταῦθα μᾶλλον νὰ δαπανῶνται; προσπαθεῖ δὲ καὶ ὅτι οἱ ὁμογενεῖς, οἵτινες *πολυτελέστατα καὶ πολυδαπανώτατα* ἀνεγείρουσιν οἰκοδομήματα ἐν Ἀθήναις, ὠφελιμώτερον τι θὰ ἔπραττον ἂν ἀφιέρουν τὰ χρήματά των εἰς τὴν ὁδοποιίαν· ἀλλὰ τοῦτο λέγει, διότι ἀγνοεῖ ὅτι δὲν ἦσαν οἱ ὁμογενεῖς οἵτινες πολυδάπανα καὶ πολυτελεῖ ἀνήγειραν τὰ οἰκοδομήματα, διότι ὁ μὲν Σίνας ἐκ τοῦ ἑκατομμυρίου δ’ ἐδώρησατο, ὥρισεν 600 χιλιάδας μόνον νὰ δαπανηθῶσιν εἰς τὴν οἰκοδομήν, 400 δὲ χιλιάδας εἰς τὸν προικισμόν καὶ τὴν διατήρησιν τῆς Ἀκαδημίας, ὁ δὲ Εὐαγγέλης Ζάππας οὐ μόνον εἰς μαρμαρίνους κίονας καὶ Ἑρμᾶς δὲν ἠθέλησε νὰ δαπανήσῃ, ἀλλ’ ἐξ ἑνὸς τῆς ῥητῶς παρήγγειλε τὸ εὐστοχον σχέδιον, ὃ ἐκεῖνος εἶχε παραδεχθῆ, νὰ ἐκτελεσθῇ ἀφελίστατα, καὶ ἄνευ ματαίου κόσμου.

Καὶ τὴν σπάνιν δὲ τῶν σιδηροδρόμων κακίζει, τόσῳ μᾶλλον καθ’ ὅσον ὅτε ὠδοιπόροι δὲν ὑπῆρχον τινὲς τῶν ἔκτοτε κατασταθέντων. Προστίθησι δὲ ὅτι μέχρις οὐ ὁ ἑλληνικὸς σιδηροδρόμος φθάσῃ νὰ συνδεθῆ μετὰ τῶν Εὐρωπαϊκῶν, ἡ Ἑλλάς κατὰ ξηρὰν θέλει μένει ἀποκεκομμένη τοῦ πολιτισμοῦ. “Ἐν ὅμως ἀγνοεῖ ταῦτα λέγων, ὅτι ἡ ἐνωσις αὕτη δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος, καὶ τὸ πολὺ ἠδύναντο νὰ τὴν ἐρωτήσῃ ἂν ἔπραξεν ὅ,τι εἶδει ἵνα ἄρῃ ἐκ τοῦ μέσου τὰ προσκόμματα κατὰ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ὑπερτάτου τούτου ἐθνικοῦ συμφέροντος.

Ἄλλὰ παρὰ τῷ λαῷ βλέπει τὰς ἀρετὰς ὑπερχούσας τῶν ἐλαττωμάτων, ἄτινα, καὶ εἴ που ὑπάρχουσιν, ὀφείλονται κατ’ αὐτὸν εἰς τὸ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐπιπολάζον στοιχεῖον τῶν ξένων καὶ τῶν τῆς ἀνωτέρας κοινωνίας, καθ’ ὧν δεικνύται πολὺ αὐστηρότερος, ἀποδίδων αὐτοῖς τὰ ἐλαττώματα τοῦ φατριασμοῦ, τοῦ δόλου, τῆς δωροληψίας, καὶ ἐν ἄλλοις καὶ τῆς κατὰ τῶν Βαυαρῶν ἐκδηλωθείσης μισοξενίας,

ἧς ὅμως οὐχὶ ἐπιτυχῆς προτείνει παράδειγμα, τὸ τῆς ἀποβολῆς τοῦ Λ. Ρόσς, παραγωνισθέντων δ’ ἦθεν τῶν προτερημάτων καὶ τῆς μεγάλης αὐτοῦ ἰκανότητος. “Ο Λ. Ρόσς, ἀρχαιολόγος εὐρείας παιδείας, καὶ ὑπὸ πάντων ἐκτιμώμενος ἐν Ἑλλάδι, ἦτον ἔφορος τῶν ἀρχαιοτήτων ὅτε εὐρέθησαν ἐν Πειραιεῖ αἱ περίφημοι ἐπιγραφαὶ τῶν νεωρίων. Τὸ ὑπουργεῖον τῆς ἐκπαιδεύσεως τῷ ἀνέθηκε τότε ν’ ἀντιγράψῃ αὐτάς, καὶ τῷ ἔδωκε πρὸς τοῦτο δέμηνον ἄδειαν ἀπὸ τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἐπιλοίπων του καθηκόντων. “Ὅτε δὲ πολὺ μετὰ παρέλευσιν τῶν δύο μηνῶν, ζητηθέντων αὐτῷ τέλος τῶν ἀντιγράφων, ἀπεκρίθη ὅτι δὲν τὰ εἶχε, διότι τὰ ἐπέμψεν εἰς Βερολίνον, εἰς τὸν K. Bæckh, τότε τῷ ἐγένεν ἡ παρατήρησις ὅτι δὲν ἐδικαιοῦτο νὰ πράξῃ τοῦτο ἄνευ ἀδείας, διότι εἰς τὴν κυβέρνησιν ἐναπέκειτο νὰ τὰ πέμψῃ ἂν ἤθελε. Τὰς παρατηρήσεις ὅμως ταύτας μὴ δεχόμενος, παρητήθη, καὶ ὁ τότε ὑπουργός, ὁ μακαρίτης Γ. Ρίζος, ἐδέχθη εὐθύς τὴν παραίτησίν του, ἐν πλήρει δικαιώματι ἐνεργῶν.

Ἐνίοτε δὲ γίνεται ἡγῶ προλήψεων τινῶν τῶν περιστοιχιζόντων αὐτόν, ὡς ὅτε κατ’ αὐτοὺς λέγει τὴν Βασίλισσαν Ἀμαλίαν *πονηράν*.

Ἄλλὰ ταῦτα πάντα δὲν ἐλαττοῦσι τὴν ἀγάπην τοῦ περιηγητοῦ πρὸς τοὺς Ἕλληνας. Ἐκληρονόμησαν, λέγει, τὰ πλεῖστα ἐξ αὐτῶν παρὰ τῶν προπατόρων των, οἵτινες ὅμως οὐχ ἦττον ἐδοξάσθησαν. “Ὅπου ὑπάρχει πολὺ φῶς, δὲν δύναται νὰ λείπῃ σκιά. Καὶ ποῦ ὁ λαὸς ὁ ἄνευ οὐδενὸς ἐλαττώματος;

Ἄλλὰ δὲν περιορίζεται μόνον εἰς ταύτας τὰς μέχρι τινὸς κενὰς ἴσως παρηγορίας. Μετὰ μεγίστου ἐνθουσιασμοῦ ὁμιλεῖ περὶ τοῦ Μεσολογγίου, «οὐ ἡ ἡρωικὴ θυσία ἐστὶν ἐφάμιλλος τῶν ἐνδοξοτάτων κατορθωμάτων τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων.» Καὶ κατὰ τὴν 25 Μαρτίου προσέτι βαθεῶς συγκινεῖται ἐκ τῆς ὄψεως τοῦ ἐν Ἀθηναῖς λαοῦ, τοῦ μετὰ ζωηροτάτων αἰσθημάτων, ἀλλὰ καὶ ἐν ἄκρᾳ τάξει καὶ εὐκοσμίᾳ, τὴν ἀπελευθέρωσιν του πανηγυρίζοντος, καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα προλέγει ἀφευκτον αὐτῆς τὴν αὐξήσιν, ἣν ὅμως προβλέπει δι’ εἰρηνικῆς μᾶλλον ἀναπτύξεως ἢ δι’ ἀσυνέτου πολέμου, «ὥστε ὀψέποτε ἂν φθάσῃ ἡ ὥρα τῆς ἀπελευθέρωσεως τῶν δούλων αὐτῶν ἀδελφῶν νὰ δύνανται νὰ προτεινωσιν ὑπὲρ τῆς ἰδίας αὐξήσεως οὐ μόνον τὰ ἱστορικὰ καὶ ἔθνικα, ἀλλὰ καὶ τὰ ἠθικὰ ἐν ταύτῳ δικαιώματα».

Ὡς πρώτιστον δὲ γνώρισμα τῆς προόδου, τῆς μεῖζον μέλλον ὑποσχομένης, παρατίθησι τὴν ἀνάπτυξιν τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, τὴν ὑπαρξίν πανεπιστημίου, οὐ τὰς ἔδρας ἐπίσημοι πεπαιδευμένοι κατέχουσιν, ὡς καὶ τὴν πρόσδον

τῆς συγχρόνου φιλολογίας. Ἴνα δὲ κρίνη ἐν γνώσει περὶ αὐτῆς, ἐσπούδασε κατὰ βάθος τὴν νέαν ἑλληνικὴν, καὶ γεννητικῶς ἀντιστρατεύεται κατὰ τῶν διαφθειρόντων τὴν προφορὰν αὐτῆς ἐν τοῖς εὐρωπαϊκαῖς διδαστηρίοις, καὶ συνηγορεῖ πειστικώτατα ὑπὲρ τῆς ἀνάγκης καὶ τοῦ συμφέροντος τῆς ἐν τοῖς Γυμνασίοις ὑπερισχύσεως τῆς Ἑλληνικῆς ὑπὲρ τὴν Λατινικὴν, καὶ τῆς ἐξακολουθήσεως τῆς διδασκαλίας ἐκείνης μέχρι τῆς σημερινῆς αὐτῆς φάσεως, ὅτε ὡς γλώσσα ζῶσα καὶ τῆς ἀρχαίας διευκολύνει τὴν ἐκμάθησιν, καὶ εἰς τοὺς σπουδαστὰς πολλὰς δύνανται νὰ παρέξῃ ὕλικὰς ὠφελείας.

Ἐγραψε δὲ καὶ ἰδιαιτέραν, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς ὑπερβολὰς παρεκβαίνουσαν, πραγματείαν περὶ τῆς σχέσεως τῆς σημερινῆς δημοτικῆς γλώσσης τῶν Ἑλλήνων μετὰ τῶν ῥωμανικῶν γλωσσῶν, αἵτινες ὑποτίθενται κατὰ τὸν μεσαιῶνα συντελέσασαι εἰς τὴν μόρφωσιν ἢ μᾶλλον τὴν διαφθορὰν αὐτῆς.

Πρὸ πάντων ὅμως ἐπεδόθη εἰς ἔμμετρον μεταφράσιν πολλῶν τῶν προϊόντων τῆς νεοελληνικῆς ποιήσεως, καὶ τὸ δεύτερον μέρος τοῦ συγγράμματός του περιλαμβάνει τὴν «Δοξαπατρῆ» τοῦ Βερναρδάκη, τὸ «Στόμιον τῆς Πρεβέζης» τοῦ Ζαλοκώστα, τὸν «Πύργον τῆς Πέτρας» τοῦ Ὀρφανίδου, καὶ διάφορα λυρικά, εἰς ὠραίους στίχους μεταγλωττισθέντα, πιστοὺς εἰς τε τὴν ἔννοιαν καὶ εἰς τὴν προσφῶδιαν τῶν πρωτοτύπων.

Συγχρόνως δὲ τούτῳ γράφει περὶ Ἑλλάδος καὶ ἑτέρος Μύλλερ (ὁ Η. C.), σοφὸς καθηγητῆς ἐν Ἀμστελδάμῳ, ὅστις ἐκ τοῦ συγγράμματός τοῦ Ἐγγελ ἰδίως ὀρηθεῖς, ἀνεπέτασε τὴν σημαίαν τῆς ἐν τοῖς Εὐρωπαϊκοῖς διδαστηρίοις ἀντικαταστάσεως τῆς σολοικοῦ Ἐρασμιανῆς προφορᾶς διὰ τῆς γνησίας Ἑλληνικῆς, καὶ εἰς πολεμικὴν ἀπεδύθη ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου, καὶ ἄλλους εὐρῶν συνεργάτας καὶ ὁπαδοὺς, ἀπεφάσισε τὴν εἰσαγωγὴν τῶν ἀρχῶν, ὧν ἀναγνωρίζει τὴν ὀρθότητα, εἰς τὸ ἐκπαιδευτήριον ὃ διευθύνει, ὥστε πᾶσα ἐλπίς ἤδη ὑπάρχει ὅτι ἐν αὐτῇ ἐκείνῃ τῇ χώρᾳ, ἔνθα ὁ ἰδιότροπος ἀστεϊσμός ἐνός σοφοῦ φιλόλογου διέστρεψε διὰ πᾶσαν τὴν Εὐρώπην καὶ διέφθειρεν εἰς ἀνυπόφορον κακοφωνίαν τὴν ὠραιότεραν καὶ μελωδικωτέραν γλῶσσαν τῆς ἀρχαιότητος, θέλει δι' ἄλλου φιλόλογου, σπουδαίως εἰς τὸ ζήτημα ἐμβαθύναντος, ἐπέλθει ἢ ἐπανόρθωσις, καὶ δὲν θέλει βραδύνει νὰ γίνῃ πανταχοῦ ἀσπαστή.

Ὡς δ' ὁ Hans Müller, ἡσχολήθη καὶ ὁ ἐν Οὐγγαρίᾳ ποιητῆς Gesry von Schulne εἰς μεταφράσεις ἐμμέτρους διαφόρων νεοελληνικῶν ποιημάτων, καὶ συνεξέδωκεν ἤδη τινὰ ἐξ αὐτῶν ἐν Πρεσβούργῃ μετὰ καὶ ἄλλων μεταφράσεων τοῦ Boltz καὶ τοῦ Geibel, ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν

«Ἄνθη ξένων χωρῶν» (Fremdländische Blumen).

Ἄλλος τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐπισκεφθεῖς, ἀλλ' ὑπὸ ἄλλην, ὄλως πρακτικὴν ἔποψιν αὐτὴν ἐξετάσας, ἐστὶν ὁ Ἄγγλος Charles Cheston, μέλος τῆς Ὄξωνίας Ἀκαδημίας.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὡς πατρίδα τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ὑψηλοῦ κατεστυγεμένον καὶ παροδικόν μόνον ῥίπτει βλέμμα, πεπειθῶς περὶ τῆς ἀσιατικῆς προελεύσεως τῶν Ἑλλήνων καὶ τῆς Ἀσσυριανῆς καταγωγῆς τῆς τέχνης αὐτῶν, ὡς ἀπόδειξιν δὲ τῆς ἀξιολογότητος τοῦ Ὀμήρου καὶ τῆς ἐντυπώσεως ἣν ἐξακολουθεῖ ἐξασκῶν ἀναφέρει ὅτι δύο πολιτευόμενοι Ἄγγλοι, ἀρχηγοὶ τῶν δύο ἀντιθέτων πολιτικῶν μερίδων, ἡσχολήθησαν περὶ τὴν μετάφρασιν του. Γινώσκων ὅτι νοήμονες πατέρες σπανίως ἔχουσι νοήμονα τέκνα, δὲν ἀρνέεται ὅτι οἱ νῦν Ἕλληνες ἀπόλεσαν τὴν νοημοσύνην καὶ τὸ μεγαλεῖον τῶν πατέρων των, αὐδ' εἰσὶν ἀξιοὶ τῶν ποιητικῶς περιγραφομένων ὑπὸ τοῦ Βύρωνος· ἀλλ' ἀφ' ἐτέρου ὁ ἀφορῶν εἰς τοὺς ἀγῶνας αὐτῶν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας των κλίνει εἰς τὸ νὰ τείνῃ αὐτοῖς χεῖρα συμπαθείας. Ἄλλὰ πρὸ πάντων διὰ τοὺς ὑπάρχοντας ἢ δυναμένους νὰ ὑπάρξωσι πόρους τῆς καὶ ὑπὸ ἐμπορικὴν ἔποψιν ἐστὶν ἡ Ἑλλάς ἀξία τῆς προσοχῆς τῆς Ἀγγλίας.

Αἱ Βοιωτικαὶ πεδιάδες κρίνονται ὑπὸ τοῦ συγγραφέως πλουσιώταται, μάλιστα ἂν ἀποξηρανθῶσιν, ἢ θεσσαλικὴ δεκτικὴ μυριάδων ἀποίκων. Καὶ αὐτὸς δέ, ὡς εἰκός, θεωρεῖ ὡς μίαν τῶν πρώτων ἀναγκῶν τὸν σιδηροδρομικὸν σύνδεσμον τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῆς Εὐρώπης, καὶ λέγει μάλιστα ὅτι καὶ συνεννοήσεις ἤδη γίνονται μετ' ἐκείνων, οἵτινες δύνανται νὰ ἐπιχειρήσωσι τὰς τοιαύτας σιδηροδρομικὰς γραμμάς, οὐχὶ ὅμως ἂν καὶ μετ' ἐκείνων οἵτινες δύνανται καὶ θέλουσι νὰ τὰς παρακωλύσωσι.

Ὡς δὲ καὶ ὁ Staub καὶ ὁ Müller, μνημονεύει τῆς ἀνάγκης ξενοδοχείων, καὶ φρονεῖ ὅτι εἰς χώραν ὠραιότεραν τῆς Ἰταλίας, καὶ ἐπίσης ἱστορικὴν (!) ὡς ἐκείνην, πολλὰ χρήσιμα καὶ προσοδοφόρα ἡδύναντο νὰ γίνωσιν, ἂν δὲν ἔλειπεν ἡ νοημοσύνη καὶ ἡ ἰκανότης.

Περὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ χαρακτῆρος ὁμιλῶν, δικαίως καθάπτει τοῦ ἀσυστόλου Ἀβούτ, οὗ τὴν καταφορὰν ὑποθέτει ὅτι ἴσως δικαιολογεῖ ἀτρεμικόν τι παράπονον ὃ πιθανῶς εἶχε κατὰ τῶν Ἑλλήνων. Ὁ Κ. Cheston δὲν θὰ ἐνόμιζε τοῦτο ἂν ἤξευρεν ὅτι ἑλληνικὴ τις οἰκογένεια, παρ' ἣ παιδαγωγὸς ἦν ἡ μήτηρ τοῦ Ἀβούτ, ἐδέχετο αὐτὸν φιλοφρόνως, ὡς μαθητὴν τῆς Γαλλικῆς σχολῆς, καὶ εἰσῆγαγεν αὐτὸν εἰς τὴν κοινωνίαν, εὐγενέστατα πρὸς αὐτὸν προσενεχθεῖσαν· αὐτὸς δ' ἄμα ἐπέστρεψεν εἰς Γαλλίαν,

ἔσπευσε νὰ γράψῃ τὰ δύο του πρώτα μυθιστορήματα, ἐν οἷς ὡς εὐφυῶν ἐξελάμβανε τὴν συκοφαντίαν.

Ὁ συγγραφεὺς ἐξ ἐναντίας ἀποδίδωσι πᾶσαν δικαιοσύνην εἰς τὸν χαρακτῆρα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, καὶ ὡς ὁ Μύλλερ καὶ ὁ Ἑγγελ ἐπαινῆ τὴν ἐξαιρετικὴν φιλοξενίαν αὐτοῦ, καὶ θαυμάζει τὸ ἐπικρατοῦν πρὸς τῷ λαῷ πνεῦμα ἰσότητος, εἰς ὃ, συγγέων τὰ μὴ συνεχόμενα, ἀποδίδει τὴν ἔλλειψιν πειθαρχίας, καὶ ἐκ ταύτης τῶν ὑπουργείων τὰς συνεχεῖς ἀλλαγὰς (!).

Πρὸς τὰς Ἑλληνίδας, τοῦλάχιστον πρὸς τὴν καλλονὴν αὐτῶν, ὀλίγον εἶναι ἐπιεικής. Οὐδεμίαν εὖρεν ἀξίαν νὰ κληθῆ τῆς Ἀσπασίας ἀπόγονος. Καὶ τὴν ὄρησιν δὲ τοῦ λαοῦ, τὸν *surton* ἢ τὴν *τράτταν*, εἰ καὶ ὑποπτέυει ἐν αὐτῇ ἄμεσον ἀπόγονον τῆς πυρρίχης, εὐρίσκει ὅπως μονότονον, ὡς καὶ τὴν πεποιθήσιν ἐκπράζει ὅτι τὸ πνεῦμα τῆς μουσικῆς διὰ παντός ἐδραπέτευσεν ἀπὸ τόπου ἐν ᾧ ἄρχησις καὶ τὸ ἄσμα οὐδεμίαν ἔχουσι μελωδίαν.

Ἄλλ' ἀπὸ τῶν κρίσεων τούτων, αἵτινες εὐνόητοι εἰσὶν εἰς τὸ στόμα ἢ τὸν κάλαμον ἀνθρώπου τραφέντος εἰς τὸν *δίνον* ἢ *στρόβιλον* (βάλς) καὶ εἰς τὰ ἄσματα τῶν μελοδραμάτων, μεταβαίνει ἀμέσως εἰς τὸ πολὺ οἰκειότερον αὐτῷ θέμα, καὶ ὁμιλεῖ περὶ τῆς γονιμότητος τῆς γῆς, ἣν ὁμῶς ἐλαττοῖ ἢ ἔλλειψις καλλιέργειας, περὶ τῆς μικρᾶς ἀναπτύξεως τῆς βιομηχανίας, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ περὶ τῆς ἐλλείψεως τῆς παντελοῦς πενίας, ἢ τοῦλάχιστον τῆς σπάνιως τῆς ἐπαιτείας ἐν Ἑλλάδι, ἣν ἀποδίδωσι μέρος μὲν εἰς τὴν ὑπερηφάνειαν ἣτις ἐνουπάρχει εἰς τὸν ἐθνικὸν χαρακτῆρα, μέρος δὲ εἰς τὴν ἐντὸς ὄριων ἰσορροπίαν τῶν περιουσιῶν, εἰς τὴν δίκαιον νὰ προστεθῇ καὶ τὸ ὀλιγαρχικὸν τοῦ λαοῦ, ὃ ἀναγνωρίζει.

Κυρίως δὲ τὸν ἀσχολεῖ ἡ οικονομικὴ τῆς χώρας διαχείρισις καὶ κατάστασις, περὶ ἧς λεπτομερεστάτας ἐπορίσθη πληροφόρις ἐκ τῶν ἰδίων ἐρευνῶν καὶ ἐξ ἐπισήμων ἐγγράφων τῶν Ἀγγλικῶν προξενείων καὶ τῶν Ἑλληνικῶν ἀρχῶν. Καὶ τοι δ' ἀποδοκιμάζων, ἐκ τῶν ὑστέρων, ὡς λέγει, τὴν ἀπόπειραν τῆς ἄρσεως τῆς ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας, ἐστὶν ἐν γένει εἰς τὰ συμπεράσματά του λίαν αἰσιόδοξος, καὶ φρονεῖ ὅτι ἄνευ τῆς πολυδαπάνου καὶ ματαίας ἀποβάσεως ἐπιστρατείας, ἡ Ἑλλὰς θὰ διετέλει εἰς ἀνθηρὰν οικονομικὴν κατάστασιν, καὶ δὲν θὰ ἠναγκάζετο νὰ νομοθετήσῃ αὐξήσειν φόρων, ἣν ὁμῶς αὐτὸς οὐδόπως ἀποδοκιμάζει, ὑπολογίζων ὅτι δὲν ὑπερβαίνει τὰς οικονομικὰς δυνάμεις τῶν φορολογουμένων. Ἐξάγει δὲ μετ' ἐπίκειν τὴν πρόθεσιν τῆς κυβερνήσεως, καὶ ἔτι μᾶλλον τὸ αἰσθηματικὸν τοῦ λαοῦ, προτιμῆσαντος ἀδιστακτικῶς νὰ ὑποβληθῇ εἰς τὴν θυ-

σίαν ταύτην, ὅσον μεγάλη καὶ ἂν ἦ, παρὰ νὰ παραβῆ τὰς ὑποχρεώσεις του πρὸς τοὺς δανειστάς του.

Καὶ εἰς τὰ καθέκαστα δὲ χωρῶν, ἀπαριθμεῖ τῶν πλείστον, ἐμπορικῶν μάλιστα, πόλεων τῆς Ἑλλάδος τὰς προφανεστάτας προόδους. Ἄλλὰ περὶ τοῦ Πειραιῶς, ἀφ' οὗ ἄρχεται, λέγει ὅτι, πλὴν τοῦ χρώματος τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς θαλάσσης του, οὐδὲν ἔχει σήμερον τὸ ἀναπολοῦν τὸν λιμένα τῶν ἐνδοξῶν ἡμερῶν τῶν Ἀθηνῶν, σήμερον ὅτε παριστᾶ εἰς τὴν ὄψιν οὐδὲν ἢ ρυπαρῶν ἐργαστηρίων σειράς, εἰς ἃς ἀναστρέφονται ναῦται ἐκ παντοίων χωρῶν. Τοῦτο μᾶς φέρει εἰς τὴν μνήμην ὅτι ὅτε, ἡ πρωτεύουσα μετετέθη εἰς Ἀθήνας, εἶχε γίνεαι ἡ πρότασις, πᾶσαι αἱ ἐπὶ τῇ προκυμαίας οἰκίαι, ἀπὸ τοῦ ἐνὸς πέρατος εἰς τὸ ἕτερον τοῦ λιμένος, νὰ ἔχωσιν ὑποχρεωτικῶς ἐπ' αὐτοῦ ὑποστάλους στοάς, ὧν τὸ πλάτος νὰ χαρισθῇ εἰς τοὺς ἰδιοκτήτας ὑπὸ τοῦ δήμου μετὰ τῆς ἀδείας τοῦ νὰ κτίσωσιν, ἂν θέλωσι, καὶ ἀνώγειον ἐπὶ τῆς στοᾶς. Ἡ πρότασις ἐνεκρίθη, ἡ διαταγὴ ἐδόθη, καὶ ἂν ἐξετελεῖτο, ὁ λιμὴν τοῦ Πειραιῶς θὰ ἦν ἴσως ὁ ὠραιότερος πάντων τῶν ἐν τῇ Μεσογείῳ. Ἄλλὰ... ὡς τόσαι ἄλλα, δὲν ἐξετελέσθη!

Νομίζομεν ὅμως ὅτι ὁ Κ. Cheston, ἀντὶ νὰ παραβάλλῃ τὸν Πειραιᾶ πρὸς τὸν ἐπὶ τοῦ Περικλέους, ἐδύνατο καταλληλότερον νὰ λάβῃ ἄλλον προχειρότερον ὄρον συγκρίσεως, τὸν τῆς καταστάσεως, εἰς ἣν ἐγὼ αὐτὸς τὸν εἶδον ὅτε αἱ Ἀθηναὶ ἐγένοντο τοῦ νέου βασιλείου πρωτεύουσα. Τότε οἱ κάτοικοι τοῦ Πειραιῶς συνεποῦντο εἰς ἓνα μόνον, Ὄθωμανὸν τελωνοφύλακα τοῦτον, κατέχοντα τὴν μόνην καλύβην ἣτις κατέρρει παρὰ τὴν ἀκτὴν, καὶ σπανίως, ἴσως ἅπαξ τῆς ἐβδομάδος, εἰσέπλεεν εἰς αὐτὸν ἐν τρεχαντήριον, ἐν ᾧ ὅπως δῆποτε σήμερον ἔχει περὶ τὰς τριάκοντα χιλιάδας κατοίκων, καὶ κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ Κ. Cheston καταπλέουσιν εἰς αὐτὸν κατ' ἔτος περὶ τὰ 7500 πλοῖα μικρὰ καὶ μεγάλα.

Καὶ ἐκεῖνο δὲ δὲν εἶναι ὀρθόν, ὅτι ἂν ὁ Βασιλεὺς Ὄθων ἐπανήρχετο σήμερον εἰς τὰς Ἀθήνας, δὲν θὰ τὰς ἀνεγνώριζε, διότι, ναὶ μὲν καθ' ἐκάστην αὐξάνει καὶ ὠραϊζεται, ἀλλ' ἦν ἤδη πόλις μεμορφωμένη καὶ προσδεύουσα ὅτε ὁ πρῶτος Βασιλεὺς τὴν κατέλειπεν.

Ἐν γένει δὲ καὶ ὁ Ἀγγλὸς οικονομολόγος τρέφει πρὸς τὴν Ἑλλάδα οὐχ ἥττον συμπαιθεῖς διαθέσεις ἢ οἱ Γερμανοὶ φιλόλογοι, καὶ εὐχεται καὶ αὐτὸς εἰρήνην εἰς τὸν κόσμον καὶ φρόνησιν εἰς τοὺς Ἕλληνας, ἵνα ἐπιτύχωσιν εἰς τὰς δικαίας των προσδοκίας.

Ὅτε βλέπομεν ὅτι δὲν λησμονοῦμεθα ἐντελῶς ὑπὸ τῆς Εὐρώπης, καὶ ἡ κοινὴ προσοχὴ

στρέφεται και πρὸς ἡμᾶς ἐνίοτε, καθήκον ἡμῶν ἔσται νὰ προσπαθῶμεν νὰ δεικνυόμεθα ἄξιοι τῆς κοινῆς ἐπιδοκιμασίας.

A. P. ΡΑΓΚΑΒΗΣ.

ΤΟ ΒΟΤΑΝΙ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον).

ΙΗ'

Ἡ Γιαννοῦλα

Δημιῶδης παροιμία λέγει. «Τῶνα καρφί βγά-
ζει τᾶλλο». "Ὅπως ἐβλήθη τελείως ἔρωσ τις
ἀπὸ ἀνθρωπίνης καρδίας ἀνάγκη νὰ εἰσέλθῃ ἕ-
τερος. Τοῦτο εἶχε συμβῆ και ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ
νεαροῦ ἀγρότου.

Πρὸ τεσσάρων πέντε μηνῶν, ὅτε τὸ τάγμα
αὐτοῦ ἤδρευεν ἐν Χαλκίδι, συνήντησεν ἐκεῖ κατὰ
τύχην νέαν χωρικήν, ἣτις εἶχεν ἔλθῃ μετὰ τῆς
μητρὸς ὡς μάρτυς ποινικῆς δίκης ἐν τῇ συνόδῳ
τοῦ κακουργοδικείου ἐκδικαζομένης. Χωρικοὶ δύο
εἶχον συμπλακῆ ἐν τῷ ἀγρῷ και ὁ ἕτερος πλήξας
διὰ τῆς ἀξίνης τὸν ἀντίπαλον ἐπλήγωσε θανασι-
μως. Ἡ Γιαννοῦλα—οὕτως ἐκαλεῖτο ἡ χωρική—
παρίστατο κατὰ τὴν ἔριδα και ἐκλήθη ὅπως
μαρτυρήσῃ κατὰ πόσον ὁ φονεὺς ἐνήργησεν
ἀμυνόμενος κατὰ τοῦ ἐνόπλου ἀντιπάλου.

Ἦτο νεωτάτη, μόλις δεκαεπταετίας, ξαν-
θὴ μᾶλλον ἢ καστανή, ἀθηροτάτην ἔχουσα
τὴν μορφήν και μικρὸν ἄλλ' εὐσταλὲς τὸ σῶμα.
Ἐπὶ τοῦ συνόλου αὐτῆς ἦτο ἐπιχευμένη φυσι-
κὴ τις χάρις, ἣτις και ἐν τῷ δικαστηρίῳ πολ-
λὴν ἐνεποίησεν αἴσθησιν. Καὶ οἱ δικασταὶ και
οἱ δικηγόροι ἔλεγον κατόπιν :

— Τί χαριτωμένη χωριατοπούλα !

Ὁ Γιαννιὸς συνήντησεν αὐτὰς παρὰ τὴν γέ-
φυραν τοῦ Εὐρίπου, ἐνθυμηθεὶς δ' ὅτι εἶχεν ἰδῆ
ποτε ἐν Ἐπροχωρίῳ τὴν πρεσβυτέραν χωρικήν
ἐπλησίασε και ἀπέτεινε τὸν λόγον. Αἱ δύο γυ-
ναῖκες μόναι ἐν ἀγνώστῳ πόλει νῦ χαριστήθησαν
τὰ μέγιστα εὐροῦσαι ἓνα συνεπαρχιώτην αὐτῶν
οὐχὶ δὲ και ἐντελῶς ἄγνωστον, καθότι ἡ μή-
τηρ ἐγνώριζε τὴν σύζυγον τοῦ θείου του, τοῦ
Ζάχου Μυλωνᾶ. Αἱ δύο χωρικοὶ ἦσαν ἐκ Βαρ-
βάρας, χωρίου τοῦ δήμου Αἰδηψίων γνωστοῦ
διὰ τὸν θαυμάσιον οἶνον, ὃν παράγει. Ἐκ τοῦ αὐ-
τοῦ χωρίου ἦτο και ἡ θεία Μυλωνοῦ πρὸ εἴκο-
σιν ἤδη χρόνων ἐν Γούβαις ἐγκατεστημένη.

Ὁ στρατιώτης ἐγένετο ὁδηγὸς αὐτῶν ἀνὰ
τὴν πόλιν και συνεδείπνησεν ἐν μαγειρείῳ. Μετὰ
τῆς Γιαννοῦλας ὀλίγους μόνον λόγους ἀντήλ-

λαξε, διότι παρίστατο πάντοτε ἡ μήτηρ, ἀλλὰ
τὰ βλέμματά των πλέον ἢ ἀπαξ συνήντηθησαν,
και πλέον ἢ ἀπαξ ἠδύτατον μειδίαμα δέιστει-
λε τὰ ροδαλὰ χεῖλη τῆς κόρης. Τὴν ἐπιούσαν
αἱ χωρικοὶ ἀπῆλθον εἰς τὸ χωρίον αὐτῶν διὰ
τοῦ ἀτμοπλοίου και ὁ Γιαννιὸς προέπεμψεν αὐ-
τότε.

Ἡ μήτηρ ἐπανειλημμένως προσεκάλεσεν αὐ-
τὸν νὰ ἔλθῃ εἰς Βαρβάραν μετὰ τὴν ἐκ τοῦ
στρατοῦ ἄφεισιν. Ἡ δὲ κόρη σφιγγουσα τὴν
χεῖρά του κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ χωρισμοῦ ἐψι-
θύρισεν ἐρυθριῶσα και τόσον σιγὰ ὥστε νὰ μὴν
ἀκουσθῆ ὑπὸ τῆς μητρὸς :

— Νᾶρθης τὸν Τρυγητὴ δίχως ἄλλο!...

— Θάρθῳ, ἀπεκρίνατο ὁ στρατιώτης.

Σφοδρὰν ἠσθάνθη λύπην ἐπὶ τῇ ἀναχωρή-
σει τῆς μικρᾶς χωρικῆς. Διψῶν καθαρὸν ἀέρα
ἐπλανήθη ἀνὰ τὴν ἀκτὴν και ἐτιμωρήθη ση-
μειωθείς ἀπὸν κατὰ τὴν ἀποχώρησιν. Τὴν πρῶ-
την λύπην ἐμάλαξε κατὰ μικρὸν γλυκεῖα ἡ
προσδοκία τῆς ἐπανόδου. Ἄλλως δὲ οὐδὲν ἔ-
βλεπε κώλυμα πρὸς πλήρωσιν τῆς ἐπιθυμίας
αὐτοῦ. Ἡ Γιαννοῦλα ἦτο μοναχοκόρη ὀρφανὴ
πατρός, εὐπορος και ἐξ ἐντίμου οικογενείας.
Ἦδύνατο κάλλιστα νὰ τὴν νυμφευθῆ. Ὁ Φω-
κίων εἶχεν ἤδη ἀποκατασταθῆ, ἤρχετο λοιπὸν
ἡ σειρά του.

Οὕτως ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ νέος ἔρωσ ἐνε-
θρονίσθη, ἡρεμος οὗτος, ἀθόρυβος, εἰρηνικός, εἰς
ἄρισμένον σκοπὸν ἀποβλέπων, ὅπως ἀντίθετος
τοῦ πρὸς τὴν ἀθιγγανίδα παλαιοῦ ἔρωτος. Καὶ
ἦτο ἐπίσης ὡς γυναικεῖος τύπος ἡ Γιαννοῦλα
καθ' ὅλα ἀντίθετος πρὸς τὴν Διαβολόσπιθαν.
Ἡ ἀνθρωπίνη καρδία ζητεῖ συνήθως ἐν δευτέ-
ρῳ ἔρωτι ὅτι δὲν ἔσχεν ἐν τῷ πρώτῳ. Ὁ ἀγα-
πήσας πρώτην γυναῖκα μελαγχρινήν, ὑψηλήν, ἄρ-
ρενωπὴν, ἐκλέγει τὴν δευτέραν ἐρωμένην ξανθὴν,
μικράν, ἡμερον.

Τὴν ἐπομένην ἀπὸ τῆς ἀφίξεως πρωῖαν ὁ Γιαν-
νιὸς, φέρων ἔτι τὴν στρατιωτικὴν στολήν, ἔστει-
σεν εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ θείου Μυλωνᾶ κατοικοῦντος
πάντοτε ἐν τῷ ὑδρομύλῳ. Εὗρε δ' αὐτὸν ἀλευρω-
μένον ὡς ποντικὸν και ἐν ταῖς περιπτύξεσιν ἐ-
λευκάνε τὸ στήθος και τὰς χεῖριδας τοῦ στρα-
τιωτικοῦ ἐνδύματος. Ἡ θεία, ἣτις ἦτο ὀλίγον
καφὴ και ἐζύμωνε τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐν τῷ
προκυλίῳ πίτυρα διὰ τὰς ὀρνιθας και τὰς νήσ-
σας, δὲν ἠδύνατο νὰ ἐνοήσῃ διατὶ ὁ σύζυγος
ἐκάλει αὐτὴν ἐπανειλημμένως ἐκ τοῦ μικροῦ πα-
ραθύρου προβαλὼν τὴν κεφαλὴν και ἐχειρονόμει
ἐρωτῶσα. Ἄλλ' ὅτε ὁ ἀνεψιὸς κατῆλθεν εἰς συν-
άντησιν αὐτῆς κατέλιπε τὰ πίτυρα, ἐφ' ὃν λά-
βρα ἐπέπεσαν τὰ ἀνυπομονοῦντα πτηνὰ, και
ἐν εὐαρέστῳ ἐκπλήξει ἔσπευσε νὰ ἐναγκαλισθῆ
και ἀσπασθῆ αὐτὸν ἀναστρέφουσα τὰς παλά-
μας ὅπως μὴ ρυπάνῃ τὴν στολήν του. Καὶ ὁ γέ-